

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SÜNNET OLMA DENEYİMLERİNE DAİR OTOBİYOGRAFİK ANILARININ İÇERİK ANALİZİ

CONTENT ANALYSIS OF COLLEGE STUDENTS' AUTOBIOGRAPHICAL MEMORIES ABOUT CIRCUMCISION

Huri Gül BAYRAM GÜLAÇTI

Uzm., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Psikoloji Anabilim Dalı, hurigulbayram@gmail.com

Nur ELİBOL PEKASLAN

Uzm., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Psikoloji Anabilim Dalı, nurelibol@gmail.com

Başak ŞAHİN ACAR

Yrd. Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Psikoloji Anabilim Dalı, basaks@metu.edu.tr

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 31 Mart 2016
Kabul edildiği tarih: 26 Mayıs 2016
Yayınlanma tarihi: 23 Haziran 2016

Article Info

Date submitted: 31 March 2016
Date accepted: 26 May 2016
Date published: 23 June 2016

Anahtar sözcükler

Sünnet olma, Otopiyografik anılar, Sosyal ve kültürel yaşantılar, Tıbbi öğeler, Olumsuz yaşantılar, Olumlu yaşantılar, İçerik analizi, Ana ve alt temalar

Keywords:

Circumcision, Autobiographical memories, Social and cultural experiences, Medical elements, Negative experiences, Positive experiences, Content analysis, Themes and subthemes

DOI: 10.1501/Dtcfder_0000001477

Öz

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin sünnet olmaya dair otopiyografik anıları içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiş ve öne çıkan ana temalar sosyal ve kültürel yaşantılar, tıbbi öğeler, dini öğeler, erkeklik, duygusal olarak olumlu yaşantılar, duygusal olarak olumsuz yaşantılar, geçmişe referans verme/zaman olarak belirlenmiştir. İçerik analizi sonrasında ki-kare testleri yapılmış ve sünnet olma anıları anlatılırken anlamlı olarak sıkça kullanılan ana temanın sosyal ve kültürel yaşantılar olduğu bulunmuştur ($\chi^2 = 25.37, p < .001$). Sünnet olmanın duygusal olarak olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilme sıklığını karşılaştırmak amacı ile yine ki-kare testi uygulanmış ve üniversite öğrencilerinin sünnet olmaya dair otopiyografik anılarını anlatırken duygusal olarak olumsuz olan ifadeleri anlamlı olarak daha fazla kullandıkları saptanmıştır ($\chi^2 = 52.32, p < .001$). Sonuç olarak, katılımcıların sünnet olma anılarını sıklıkla sosyal ve kültürel yaşantılar teması çerçevesinde hatırladıkları, bu anıları genelde duygusal olarak olumsuz olarak hatırladıkları bulunmuş ve sünnet deneyiminin içerik haritası çıkartılmıştır.

Abstract

This study examined college students' autobiographical memories about circumcision by using the content analysis method and laid out the main themes as social and cultural experiences, medical elements, religious elements, manhood, emotionally positive experiences, emotionally negative experiences, and reference to past/time. After content analysis was completed, chi-square tests were run and the most prominent theme in circumcision memories were found to be social and cultural experiences ($\chi^2 = 25.37, p < .001$). In order to compare the frequency of emotionally positive and negative experiences in circumcision memories, chi-square test was run and it was found that while college students were narrating their autobiographical memories about circumcision, they referred to emotionally negative experiences more frequently ($\chi^2 = 52.32, p < .001$). In conclusion, in this study the participants were found to remember their circumcision memories most frequently within the context of social and cultural practices, and usually with negative emotions; and in this way the content landscape of circumcision experience was laid out.

1. Giriş:

Sünnet, dünyada en eski olan ve en yaygın olarak yapılan tıbbi işlemlerden biridir. Tıbbi olarak sünnet, erkeklerde penisin ucundaki derinin penis başını ortaya çıkartacak biçimde bir kısmının ya da tamamının kesildiği bir işlem olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz ve diğerleri 94). Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre, dünya genelindeki yetişkin erkeklerin yaklaşık % 30'u sünnet olmuştur ve sünnet olanların yaklaşık üçte ikisini Müslümanlar oluşturmaktadır (Weiss ve diğerleri 1). Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde, Türkiye'de yaşayan erkeklerin % 99'undan fazlasının sünnet olduğu bulgulanmıştır (Söylemez ve Burgu 14; Yıldırım ve diğerleri 129). Erkek sünneti, birçok sebepten dolayı uygulanmaktadır ve bu sebepler tıbbi, dini ve kültürel olarak ayrılabilir. Tıbbi sebepleri incelediğimizde, çeşitli çalışmalar sünnet olmanın cinsel yolla bulaşan hastalıkları azalttığı, penis kanseri ve idrar yolları enfeksiyonu gibi tıbbi sorunlarla karşılaşma oranını düşürdüğünü göstermiştir (Weiss ve diğerleri 15).

Tıbbi sebeplerin yanı sıra, özellikle dini ve kültürel nedenlerin sünnetin yaygın bir uygulama olmasındaki rolü yadsınamayacak kadar önemlidir (Yavuz, Demir ve Doğangün 64). Örneğin, İstanbul ve Kastamonu illerinde, askerlik muayenesi için üroloji kliniğine başvurmuş genç yetişkin erkeklerin sünnet olma nedenlerinin araştırıldığı bir çalışmada, erkeklerin % 49.5'inin dini bir gereklilik olduğu için, % 28.7'sinin başka insanlar tarafından rencide ve alay edilmekten çekindikleri için, %15.8'inin evlenmek için, % 4'ünün Müslüman olmak için ve %2'sinin de sağlığı neden olarak gösterdikleri için sünnet olduklarını söylemiştir (Kalkan ve diğerleri 412). Uluslar arası literatürde yer alan bir araştırmada ise, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) çalışmaya katılan 44 ebeveyn, sünnetin hijyen açısından yararlı olması, bebek sünnetinin yetişkin sünnetine göre daha kolay olması, sünnetin tıbbi bir yararının olması, babanın veya abinin daha önce sünnet olmuş olması, uzmanların sünneti tavsiye etmesi, çocuğun diğer erkekler gibi olmasının istenmesi ve dini gerekçeleri sünnet olmanın nedenleri arasında göstermişlerdir (Tiemstra 18).

Türkiye'de sünnet olma ile ilgili yapılan çalışmalarda incelenen başlıca konulardan biri, *sünnet olma yaşıdır*. Giresunlu ilkokul çağındaki erkek çocuklar ve aileleriyle yapılan bir çalışmada, iki ilköğretim okulundan toplamda 473 erkek öğrenci ve ailelerinden veri toplanmıştır. Bu araştırmada annelerin % 47.7'si, babaların ise % 48'i en az orta okul ya da üzeri eğitim seviyesine sahiptir. Erkek çocukların % 13.5'inin 3 yaşından önce, % 42.2'sinin 3-6 yaş arasında ve % 43.3'ünün 6 yaşından sonra sünnet olduğu bulunmuştur. Aynı çalışma kapsamında, çocuğun sünnet olması için seçilen yaş aralığının gerekçesi sorulduğunda ise, 3 yaşından önce çoğunlukla sünnet yarasının daha çabuk iyileşeceği (% 32.1), 3-6 yaş arası (% 47.8) ve 6 yaş üzeri için (% 57.2) ise çocukların sünnet olmaktan korkmayacağı sünnet ettirme gerekçesi olarak sunulmuştur (Üstüner ve diğerleri 168). Yine Türkiye'de yapılan başka bir çalışmada ise, Gaziantep ilindeki 60 ilköğretim okulundan yaş ortalamaları 10.7 olan 1207 erkek öğrenci ve ailelerine anket uygulanmıştır. Çalışmaya katılan ailelerin gelir ve eğitim düzeyi bakımından çeşitli sosyoekonomik düzeyde oldukları ve Gaziantep ilinin genel profilini temsil ettikleri belirtilmiştir. Bulgulara göre, ailelerin % 23.2'si erkek çocuklarını 0-6 ay arasında, % 35.2'si 7-12 ay arasında, % 34.7'si 1-6 yaş arasında ve %6.9'u 7-13 yaş arasında sünnet ettirmişlerdir. Erkek çocuklarını bu yaş aralığında sünnet ettirmelerinin sebebi olarak ise, 0-6 ay arası için daha çabuk iyileşeceği (% 45.9) ve 7 ay - 2 yaş arası için de acıyı hissetmeyecekleri (% 42.3) en sıkça belirtilen nedenlerdir (Sivaslı ve diğerleri 116). Ankara ilinde erkek çocuklarının yaşları 0 ile 12 arasında değişen 420 anneye yapılan başka bir çalışmada ise, okur-yazar olmayan

annelerin % 14.5'ini, ilkokul mezunu annelerin % 62.6'sını ve ortaokul/lise mezunu annelerin % 22.7'sini oluşturduğu bir örneklem incelenmiştir. Bu çalışmada erkek çocukların % 16.4'ünün 3 yaş öncesi, % 39.7'sinin 3-6 yaşları arasında ve % 43.6'sının ise 6 yaş ve sonrası sünnet ettirildiği rapor edilmiştir (Çataklı ve diğerleri 117). Bir başka çalışmada, sünnet olma yaşları Türkiye'deki farklı bölgelere göre incelenmiştir. Sünnet olmuş 2043 genç yetişkin erkeğin yaş ortalaması 20.7 olarak belirtilmiş ve Ege, Marmara, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerindeki erkeklerin sünnet olma yaşlarının ortalamalarının sırasıyla 7.90, 7.59, 7.20, 6.02, 5.85, 5.46 ve 5.43 olduğu bulunmuştur (Söylemez ve Burgu 14). Bu çalışmaların da gösterdiği gibi, Türk kültüründe erkek çocukların sünnet olma yaşı çeşitlilik göstermektedir ve çocuğun sünnet ettirilme yaşıyla ilgili ailelerin farklı görüşleri ve uygulamaları vardır. Sünnet ritüelinin çoğunlukla çocukların hatırlayabildikleri yaş aralığında yapılmasının aynı zamanda sünnetin sosyal ve kültürel bir değer taşıdığına da işaret ettiği söylenebilir. Örneğin, hem ailelerin hem de çocuğun dostlarıyla ve akrabalarıyla ritüeli kutlayıp hatırlamak istemesinin toplumumuzda sünnete verilen önemin bir göstergesi olduğu söylenebilir. Ayrıntılandırmak gerekirse, erkek çocuklara sünnet olmadan önce tören için sünnete özgü kıyafetler alınması, törene katılması istenen kişilerin davetiyeler aracılığıyla çağırılması, sünnet töreni için çocuğa özel bir yatak hazırlanması, sünnet konvoyunun gerçekleştirilmesi, mevlüt okutulması, eğlenceler düzenlenmesi ve tüm bu kültürel uygulamalarla birlikte sünnet işleminin yapılması, toplumumuzda sünnete sosyal ve kültürel bir anlam yüklendiğini göstermektedir (Kırımlı 29-31).

Türkiye gibi sünnet olmanın kültürel, dini ve geleneksel değeri olan birçok toplumda, sünnet erkeklığe geçiş olarak da kabul edilir (Yavuz 113). Türk kültüründe sünnet olmak isteğe bağlı gerçekleştiriliyor olsa bile, İstanbul ve Kastamonu illerinde sünnet olmamış 101 genç yetişkin erkek ile çocukluk çağında sünnet olmuş 101 genç yetişkin erkeğin karşılaştırıldığı bir çalışmada sünnetsiz genç yetişkin erkeklerin % 80.2'sinin sünnet olmamalarının kendilerinde eziklik, pişmanlık ve eksiklik duyguları ortaya çıkardığını belirtmişlerdir (Kalkan ve diğerleri 416). Bunun aksine, sünnet olmuş bireylerin benlik saygısı ve beden algısı düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Kalkan ve diğerleri 414). Sünnet olmanın etkileri geçmiş çalışmalarda araştırılmış olsa da, bildiğimiz kadarıyla sünnet olan erkeklerin sünnete dair geçmiş deneyimlerini araştıran ve bu *otobiyografik anıların içeriğini inceleyen bir çalışma ne ulusal ne de uluslararası literatürde bulunmamaktadır.*

Bu çalışmada, sünnet olma deneyimi otobiyografik bir anı olarak ele alınmış ve katılımcılara bu doğrultudaki deneyimlerine dair anıları sorulmuştur. Otobiyografik bellek, birçok farklı özelliği bakımından bellek araştırmacıları tarafından sıklıkla incelenmektedir. Conway ve Pleydell-Pearce'a (261) göre otobiyografik bellek, kişisel yaşantılarla ilgili anılara işaret eder ve kişisel bir geçmişi hatırlamaya ilişkin kapsayıcı bir terim olarak kullanılır. İnsanların geçmiş deneyimlerini nasıl hatırladıklarına dair yapılan çalışmalar literatürde özellikle son otuz yılda sıkça yer bulmuştur. Bu konuda yapılan çalışmalarda, otobiyografik anıların doğasıyla ve otobiyografik bellek sistemiyle ilişkili unsurlar incelenmiştir. Bu unsurlar arasında, dil ediniminin (Nelson 85), anneyle çocuğun konuşma ve birlikte hatırlamaya dair stillerinin (Wang, Leichtman ve Davies 165; Fivush ve Vasudeva 82), benlik bilincinin (Howe ve Courage 320), kişinin anıyı deneyimlediği yaşın (Johnson et al. 373) ve bugünkü yaşının (Kingo, Berntsen ve Krojgaard 651) kişisel anıların gelişiminde önemli bir role sahip olduğuna değinilmektedir.

Otobiyografik belleği etkileyen bir diğer değişken ise, anıların duygusal tonu (*emotional tone*) ve duygusal değerliğidir (*emotional valence*) (Talarico, LaBar ve Rubin 1118). İnsanlar olumlu otobiyografik anıları olumsuz ve istemsiz anılara göre hatırlamaya daha meyillidirler (Berntsen 122). Bunun yanı sıra, olayların olumlu veya olumsuz duygusal değeri ve yoğunluğu arttıkça anıların daha spesifik ve canlı hatırlandığı bulunmuştur (Talarico ve diğerleri 1126). Ayrıca, bir olayın kişisel önemi arttıkça, bireylerin anılarını daha canlı biçimde hatırladığı görülmektedir (Usher ve Neisser 156, 165). Bir başka deyişle, anının bellekte oluşmasına neden olay yaşanırken nasıl ve ne hissettiğimiz, daha sonra bu anılarımızı nasıl hatırladığımızı etkilemektedir. Dolayısıyla, hayatta bir kere tecrübe edilen ve duygusal değer taşıyan sünnet olma ile ilgili kişisel deneyimlerin ve kültürel uygulamaların episodik önem taşıdığı söylenebilir ve sünnet olma otobiyografik açıdan hatırlanmaya değer bir olay olarak nitelendirilebilir. Sünnet olma deneyimini bildiğimiz kadarıyla ulusal ve uluslararası literatürde tıbbi komplikasyonları ve duygusal tepkileri inceleyen birkaç çalışma dışında otobiyografik bir anı olarak ele alan ve inceleyen başka bir çalışma yoktur. Bununla beraber, sünnet olmaya dair anıların içerik analizi yöntemiyle araştırılması hem literatürdeki bu boşluğu dolduracak, hem de içerik analizinin yöntemsel özellikleri sebebiyle bu konuyu derinlemesine ele almayı sağlayacaktır.

Sünnet olma anılarının içerik analizinde ortaya çıkabilecek çeşitli konuları öngörmek amacı ile literatürde bulunan çalışmalar incelendiğinde, birkaç temel konunun ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin, Özkan, Özorak ve Oruç (10) tarafından

Isparta Devlet Hastanesi'nde sünnet olan 1900 erkek bireyin sünnet sırasında oluşan tıbbi komplikasyonlarının retrospektif incelemesi yapılmış ve en sık rastlanan komplikasyonların sırasıyla kanama, enfeksiyon, mukozanın ya da cildin glansa yapışması ve anesteziye bağlı olduğu bulunmuştur. Bu nedenle, katılımcıların sünnet olma anılarını anlatırken, buna benzer tıbbi işlemleri hatırlayıp, bunlardan bahsedebileceği öngörülebilir. Bir başka çalışmada ise, Ankara ilindeki Gazi Hastanesi'ne başvuran 823 aile içerisinde sünnet edilme yaşının değişkenlik göstermesine rağmen, çocukların en çok 6 yaşında sünnet edildiğini bulunmuştur (Şahin, Beyazova ve Aktürk 276). Bu ailelerin % 84.8'i çocuklarını dini ve geleneksel nedenlerle, % 15.2'si ise tıbbi nedenlerle sünnet ettirdiklerini belirtmişlerdir. Şahin ve diğerleri (277) ailelere sünnetin tıbbi yararları ile ilgili sorular sorduklarında, ailelerin % 72.6'sının sünnetin tıbbi açıdan bir yararı olduğunu düşündüklerini rapor etmelerine rağmen yalnızca % 32.3'ünün sünnetin tıbbi yararının ne olduğunu rapor edebilmiştir. Türk kültürü içinde yaşayan aileler ile yapılan bu çalışmalar incelendiğinde, katılımcıların sünnet olma anılarını anlatırken ailelerinin onları neden sünnet ettirdiklerinden bahsetmelerini veya sünnet işlemi esnasında orada olan kişilerin söylediklerini, yani sünnet işleminin *sosyal içeriğini* hatırlayıp bunlardan bahsedebilecekleri de söylenebilir.

Sünnet olma anılarının anlatımında öne çıkabilecek bir başka tema ise, sünnet olan kişinin deneyimlediği duygu durumudur. Şahin ve diğerleri (278), yetişkin erkeklerin kendi sünnet yaşantılarına dair duygularını incelediklerinde, bireylerin % 73.9'unun sünneti korkutucu ve endişe verici bir şey olarak hatırladıklarını ve yapılan işlemin acı verdiğini, yani bu işleme dair olumsuz duygulara sahip olduklarını hatırladıklarını rapor etmişlerdir. Bazı bireyler ise, aksine, olumlu duyguların akıllarında kaldığını, çünkü sünnet ile birlikte başka insanların kendilerini yetişkin olarak görmeye başladığını, kutlamalar yapıldığını ve birçok hediye aldıklarını belirtmişlerdir. Boyle ve diğerlerinin (335) yaptığı bir derleme çalışmasında, sünnetin erkekler üzerindeki psikolojik etkilerine değinilmiş ve sünnetin mutsuzluk, üzüntü, kızgınlık, engellenmişlik gibi duygulara neden olduğundan ve düşük özsaygı, güven eksikliği, güçsüzlük ve mağduriyet hissi gibi psikolojik sonuçlar yarattığından bahsedilmiştir. Bu nedenle, sünnet olmanın sosyal ve tıbbi boyutlarını kapsayan literatür göz önüne alındığında, sünnet olan kişilerin bu anılarının içeriği yanında, bu anı ile ilgili olan *duygu durumlarının* da araştırmaya değer konulardan biri olduğu görülmektedir.

Sünnet olma ile ilgili geçmiş çalışmaların bu deneyimin sosyal, kültürel ve tıbbi etkilerinden bahsettikleri, ancak sünnet olma deneyimi ile ilgili bu tıbbi işlemi geçirmiş erkeklerin ne hatırladıklarının ve anılarının içeriğinin daha önce derinlemesine araştırılmadığı görülmektedir. Mevcut çalışmada, genç yetişkin üniversite öğrencilerinden geçmişe dönerek sünnet oldukları zamanı hatırlamaları ve sünnet oldukları zamana dair olan anılarını mümkün olan en ayrıntılı biçimde yazmaları istenmiştir. Toplanan veride, sadece sünnet deneyimini kendisinin birebir hatırladığını belirten katılımcıların anıları analiz edilmiştir. Çalışmamızın başlıca amacı, ulusal ya da uluslararası literatürde derinlemesine incelenmemiş olan sünnet olma deneyimi ile ilgili anıların temalarını içerik analizi yöntemi ile saptamak ve bu temalardan hangilerinin öne çıktığını incelemektir. Bu çalışmanın temel amaçlarından bir başkası da, sünnet olmanın psikolojik etkilerini ve içeriğini incelemektir. Daha önce bahsedildiği gibi, sünnet olmanın bireyler üzerinde duygusal olarak olumlu veya olumsuz etkileri bulunmaktadır ve toplumumuzda yaşayan erkeklerin çoğunun yaşadığı bu deneyimin etkilerinin anlaşılması için sünnet olmaya dair otobiyografik anıların incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu konuyu otobiyografik bir anı olarak ele alan ve içerik analizi ile inceleyen bu ilk çalışmanın bir çıktısının da, gelecekte diğer araştırmacıların bu temaları kullanarak yeni çalışmalar ve uygulamalar tasarlaması olduğu düşünülmektedir.

2. Yöntem

2.1. Katılımcılar

Bu çalışmaya Ankara ilindeki çeşitli üniversitelerden (% 91.4'ü Orta Doğu Teknik Üniversitesi -ODTÜ, % 8.6'sı diğer -Bilkent Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi) yaşları 19 ile 25 (Ort. = 20.87, SS = 1.59) arasında değişen 58 erkek lisans öğrencisi katılmıştır. Toplamda 74 üniversite öğrencisine anket verilmiştir. Sadece iki kişi sünnet olmadıkları gerekçesiyle çalışmaya katılmayı kabul etmemiştir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Sünnet anısı yazmayan ve bununla birlikte sünnet olduğu yaşa dair bilgi vermeyen katılımcılar ile sünnet olduğu yaş itibarıyla henüz 3 yaşını doldurmadığı gerekçesiyle hatırlamadığını belirten 14 katılımcı (% 19.4) çalışmaya dâhil edilmemiştir*.

Katılımcılardan elde edilen bilgilere göre sünnet olma yaşı 4 ile 13 (Ort. = 8.16, SS = 2.36) arasında değişmektedir. Katılımcılara dair demografik özellikler Tablo 1'de verilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi örneklemin üniversite öğrencilerinden oluşması

* Rapor edilen 58 kişi bu kriterler doğrultusunda belirlenmiş ve çalışmaya dahil edilmiştir.

ve ebeveynlerinin %50'den fazlasının lise ve üniversite mezunu olması nedeniyle, verilerin çoğunlukla orta ve orta üstü sosyoekonomik düzeye ait olduğu söylenebilir.

Tablo 1: Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

	Anne	Baba	
Eğitim Düzeyi			
Okuma yazma bilmeyen veya ilkökul terk	3 (% 5.1)	0 (% 0)	
İlkökul	11 (% 18.9)	7 (% 12)	
Ortaokul	7 (% 12.1)	8 (% 13.8)	
Lise	15 (% 25.9)	12 (% 20.6)	
Üniversite	22 (% 37.9)	31 (% 53.4)	
Gelir Düzeyi			
0-1500TL			6 (% 10.3)
1500-2000TL			4 (% 6.9)
2000-2500TL			10 (% 17.2)
2500-3000TL			9 (% 15.5)
3000TL ve üzeri			29 (% 50)

2.2. Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Katılımcıların yaşı, medeni durumu, eğitimini aldığı bölüm, anne-baba eğitim durumu ve ailenin aylık gelir düzeyi hakkındaki sorulardan oluşmaktadır.

Otobiyografik Anı Anketi. Bu anket, sünnet olma anıları hakkında katılımcılara yöneltilen açık uçlu bir soru ve bu soruyu takip eden 7'li Likert yöntemi kullanılarak oluşturulan tek ögeli sorulardan oluşmaktadır (örn. Bu anıdan bahsetmek sizin için ne kadar kolay? 1-hiç değil, 7-çok kolay). Sünnet olma anısını soran soru katılımcılara şu şekilde sunulmuştur: “Şimdi sizden çocukluğunuzu hatırlamanızı istiyoruz. Sünnet olduğunuz zamanı hatırlayarak, bu zamana dair belirgin bir anınızı lütfen mümkün olan en ayrıntılı biçimde tarif ediniz.” Anının anlatılması için ayrılan boş sayfayı takiben katılımcılara ne zaman sünnet oldukları, sünnet olmadan önce sünnete dair önceden ne kadar bilgiye sahip oldukları (örn. Sünnet olmadan önce sünnet olmanın ne olduğu ve ne anlama geldiği hakkında ne kadar bilginiz vardı? 1-hiç bilginim yoktu, 7-çok bilginim vardı), sünnet olmaya ne kadar istekli oldukları (örn. Hatırlayabildiğiniz kadarıyla, sünnet olmadan önce sünnet olmaya ne kadar istekliydiniz? 1-hiç istekli değildim, 7-çok istekliydim), anının kişide uyandırdığı olumsuz ve olumlu duygular (duygusal değerlik) (örn. Bu anıya ilişkine ne kadar olumsuz duygular hissetmektesiniz? 1-hiç olumsuz değil, 7-çok olumsuz ve Bu anı duygusal olarak ne kadar olumlu? 1-hiç olumlu değil, 7-çok olumlu), anıyı ne kadar

net bir şekilde hatırladıkları (örn. Bu anı ne kadar net? 1-hiç net değil, 7-çok net) ve ne kadar kolay bir şekilde tarif edilebildikleri (örn. Bu anıyı kelimelerle tarif etmek sizin için ne kadar kolay? 1-hiç kolay değil, 7-çok kolay) ile ilgili tek ögeli sorulara da yer verilmiştir. Ayrıca, katılımcıların anne ve babalarıyla günlük olayları ne sıklıkla paylaştıkları (örn. Günlük olaylarınızı ve deneyimlerinizi annenizle/babanızla ne sıklıkla paylaşırsınız? 1-hiçbir zaman, 7- her zaman) ve sünnet deneyimi sonrası katılımcıların kendilerini ne kadar erkek hissettiği (örn. Sünnet olduğunuz zaman, sünnet olmanın sizi gerçek bir erkek haline getirdiğini düşündünüz mü? 1-hiç düşünmedim, 7-tam olarak böyle düşündüm) de tek ögeli birer soru olarak katılımcılara sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevapların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2’de görülebilir.

2.3. İşlem-Kodlama

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uygulamalı Etik Araştırmalar Merkezi’nden etik izin alındıktan sonra Ankara ilindeki çeşitli üniversitelerde lisans eğitimi gören erkek öğrencilere ulaşılmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler çalışmanın amacı hakkında bilgilendirilmişlerdir. Ölçekler katılımcılar tarafından sınıf ortamında yaklaşık yirmi dakika içerisinde doldurulmuştur. ODTÜ’deki sınıflara, bir ders saatini araştırmacılara veri toplaması için vermeyi kabul eden öğretim üyelerinden izin alınarak ulaşılmıştır ve katılan tüm öğrenciler (% 91.4) katılımları karşılığında o dersten ek puan almışlardır. Diğer üniversitelerde öğrenci olan katılımcılara ise (% 8.6) Çankaya Belediyesi Halk Dansları Topluluğu aracılığıyla ulaşılmıştır.

Katılımcıların sünnet olma anılarıyla ilgili yazdıkları anlatılar, psikoloji alanında doktora öğrencisi olan iki araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Kodlamalar, yazılan anlardaki her bir cümlenin incelenmesi ve farklı alt temalara ayrılması, yani içeriğinin analiz edilmesi yolu ile gerçekleştirilmiştir. Her katılımcı için benzer içerikte olan sözcük grupları aynı alt tema altında birleştirilmiş ve bu sözcük gruplarının ifade edilme sıklığı rapor edilmiştir. İlk kodlamalar tamamlandıktan sonra, alt temalardan daha kapsayıcı olacak ve kavramsal olarak birbirine yakın olanlar birleştirilecek biçimde ana temalar oluşturulmuştur. Anlatıların tamamı iki araştırmacı tarafından birlikte kodlanmıştır. Kodlama esnasında fikir birliği esas alınmıştır ve fikir ayrılığı yaşanan durumlarda tartışarak fikir birliğine varılmıştır. Kodlamaları yapan değerlendiriciler arası güvenilirliğin hesaplanması için anlatıların %30’u bu tip kodlama konusunda deneyimli olan üçüncü bir araştırmacı tarafından kodlanmıştır. *Sosyal ve kültürel yaşantılar, tıbbi öğeler, dini öğeler, erkeklik, olumlu*

yaşantılar, olumsuz yaşantılar ve geçmişe referans verme/zaman temaları için sırasıyla .93, .97, 1.00, 1.00, 1.00, .88 ve .70 olarak bulunmuştur.

3. Bulgular

3.1. Tek Ögeli Sorulara Verilen Yanıtların Bilgi Edinme Amaçlı Değerlendirilmesi

Çalışmaya katılan genç yetişkin erkeklerden sünnet oldukları yaşa, sünnet olmaya dair önceden sahip olunan bilgiye, sünnet olmaya karşı istekliliğe, sünnet deneyiminin duygusal olumluluğu ve olumsuzluğuna, sünnet olma anısının netliğine, anıyı tarif etmenin kolaylığına ve sünnet olmanın ne kadar erkek hissettirdiğine dair tek ögeli sorular bilgi edinme amaçlı sorulmuştur. Bu sorular doğrultusunda katılımcıların % 18.9'unun 4-5 yaşlarında, diğer % 18.9'nun 6-7 yaşlarında, % 27.6'sının 8-9 yaşlarında, %22.4'ünün 10-11 yaşlarında ve yalnızca % 0.5'inin 12-13 yaşlarında sünnet olduklarını rapor ettikleri görülmüştür. Sünnet olmaya dair önceden sahip olunan bilgiye dair ortalamalar göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların sünnet öncesinde sünnet olma hakkında ortalama düzeyde bilgi sahibi oldukları söylenebilir ($M = 4.16$, $SS = 1.71$). Sünnet olmaya karşı istekli olma ($M = 3.67$, $SS = 1.84$), sünnet olmanın duygusal olumluluğu ($M = 3.78$, $SS = 1.74$) ve sünnet olmanın duygusal olumsuzluğunu ($M = 3.22$, $SS = 1.91$) katılımcıların nötr olarak değerlendirdiği görülmektedir. Anının netliği ve anıyı tarif etmenin kolaylığına verilen yanıtların ortalamalarına bakıldığında ise, katılımcıların anının zihinlerinde ortalama üstü düzeyde net olduğu ($M = 4.98$, $SS = 1.61$) ve yine ortalama üstü düzeyde kolay anlatabildiklerini ifade ettikleri ($M = 4.71$, $SS = 2.07$) bulunmuştur. Katılımcılara sünnet olmanın kendilerini ne kadar erkek hissettirdiği sorulduğunda ise, bu soruyu kendilerini çok fazla erkek hissettirmedikleri şeklinde değerlendirmişlerdir ($M = 3.57$, $SS = 2.01$). Tek ögeli sorulara verilen cevapların ortalama ve standart sapmaları ile sünnet olma yaşlarının sıklığı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların tek ögeli sorulara verdikleri cevapların ortalamaları ve standart sapmaları ile sünnet olma yaşlarının sıklığı

	Ortalama	SS	N
Sünnet olmaya dair önceden sahip olunan bilgi	4.16	1.71	58
Sünnet olmaya karşı isteklilik	3.67	1.84	58
Sünnet olma anısının duygusal olumluluğu	3.78	1.74	58
Sünnet olma anısının duygusal olumsuzluğu	3.22	1.91	58
Sünnet olma anısının netliği	4.98	1.61	58
Sünnet olma anısını tarif etmenin kolaylığı	4.71	2.07	58
Sünnet olmanın ne kadar erkek hissettirdiği	3.57	2.01	58
Sünnet olma yaşı (4-5)			11 (% 18.9)
Sünnet olma yaşı (6-7)			11 (% 18.9)
Sünnet olma yaşı (8-9)			16 (% 27.6)
Sünnet olma yaşı (10-11)			13 (% 22.4)
Sünnet olma yaşı (12-13)			3 (% 0.5)

3.2. Alt Temalar

Katılımcıların sünnet olma anılarının içerik analizi yapılmış ve sonuçta 15 ayrı alt tema tespit edilmiştir. Alt temalar incelendiğinde, sünnet olma anılarında en sık bahsedilen alt tema sünnet ile ilgili sosyal durumları, kişiler arası ilişkileri ve sosyal davranışları ele alan *sosyal ve kültürel yaşantılar* alt teması olarak belirlenmiştir ($f = 180$). Katılımcıların % 87.9'u ($n = 51$) en az bir kere sünnetin sosyal yaşantı yönüne değinmiştir. İkinci olarak en sık rastlanan alt temanın sünnetin tıbbi yönünü vurgulayan sözcük gruplarından oluşan *tıbbi öğeler* olduğu bulunmuştur ($f = 103$). Bu alt temadan en az bir kere bahseden katılımcılar çalışmaya katılanların % 74.1'ini ($n = 43$) oluşturmaktadır. *Olumsuz duygulanım* alt teması, *sosyal ve kültürel yaşantılar* ve *tıbbi öğeler* alt temalarından sonra anılarda en çok bahsedilen alt tema olarak görülmektedir ($f = 29$). Katılımcıların % 32.8'inin ($n = 19$) anıları korku ve kaygı gibi duygular ile bunlara bağlı davranışlardan oluşan sözcük gruplarını içermektedir. Sünnet olma anılarından bahsederken katılımcıların belirli bir çoğunluğunun da *fiziksel acı* belirten sözcük grupları ve cümleler kullandıkları bulunmuştur ($f = 26$). Çalışmaya katılanların % 25.9'unun ($n = 15$) en az bir kere fiziksel acı hissettiklerine/yaşadıklarına dair bir bilgi verdikleri görülmektedir. *Olumlu yaşantılar* alt teması katılımcıların sünnet olma anılarında diğer alt temalara göre daha sık yer verdikleri bir diğer alt tema olarak kodlanmıştır ($f = 11$) ve katılımcıların % 15.5'i en az bir kere sünnet olma anılarında mutluluk ve eğlence gibi olumlu duygu, düşünce ve davranış içeren sözcüklere yer vermişlerdir ($n = 9$). Sünnet olmanın Türk toplumundaki yeri göz önüne alındığında sünnetin sosyal yönüyle beraber dini yönünün de ön planda olması ve erkeklige geçişte önemli bir adım olarak kabul ediliyor olmasına rağmen, *dini öğeler* alt teması ($f = 5$) % 6.9 oranla ($n = 4$) ve *erkeklik*

alt teması ($f = 6$) % 8.6 oranla ($n = 5$) katılımcılar tarafından daha az bahsedilen alt temalar olarak göze çarpmaktadır. Bahsedilen bu alt temaların yanı sıra, daha az sıklıkta bahsedilmiş olan *kendine yapılan fiziksel müdahale* ($f = 3, n = 1$), *fiziksel olarak sünnetten kaçma* ($f = 4, n = 3$), *karşı tarafa yapılan fiziksel müdahale* ($f = 2, n = 2$), *psikolojik acı* ($f = 8, n = 3$), *isteksizlik/çekince* ($f = 4, n = 2$), *hatırlamadan kaçınma* ($f = 4, n = 4$), *geçmişe referans verme* ($f = 3, n = 3$), ve *zaman* ($f = 10, n = 8$) gibi alt temalar da sünnet olma anısının anlatılarında gözlemlenmiştir.

3.3. Ana Temalar

Bahsedilen tüm bu alt temalar, yedi ana tema altında gruplandırılmıştır. *Sosyal ve kültürel yaşantılar, tıbbi öğeler, dini öğeler, erkeklik ve olumlu yaşantılar* alt temaları değişikliğe uğramadan ve direkt olarak birer ana tema olarak değerlendirilmiştir. *Olumsuz duygulanım, kendine yapılan fiziksel müdahale, fiziksel olarak sünnetten kaçma, karşı tarafa yapılan fiziksel müdahale, fiziksel acı, psikolojik acı, isteksizlik/çekince* ve *hatırlamadan kaçınma* alt temaları ise içeriklerinin benzeşmesi nedeniyle tek bir ana tema altında birleştirilmiş ve *olumsuz yaşantılar* ($f = 80$) teması oluşturulmuştur. Son olarak *geçmişe referans verme* ve *zaman* alt temaları birleştirilerek *geçmişe referans verme/zaman* ($f = 13$) ana teması oluşturulmuştur.

Sünnet olma anılarında en yaygın olarak bahsedilen, *sosyal ve kültürel yaşantılar* temasına dair söz ve sözcük gruplarına bakıldığında, genç yetişkin erkeklerin sünnetin sosyal ve kültürel boyutlarına birçok örnek verdiği görülmektedir. Bu temanın kullanıldığı anlatılarda, özellikle sünnet düğünü ile ilgili detaylar, yapılan eğlenceler, sosyal ilişkiler ve sünnet olma anısını anlatırken diğer insanlardan ve bu insanların söylediklerinden bahsetme gibi konular kodlanmıştır. Sünnet düğünü ve yapılan etkinliklere yönelik olarak “Evde bana süslü balonlu yatak yapmışlar”, “Geldiğimizde evimizin bahçesinde masalar kuruluydu ve millet eğleniyordu”, “Apartmanın önüne geldiğimizde Erhan abinin beni kucağına alarak şarkılar eşliğinde tek tek bütün dükkanları gezdirmesi mahalleye reklam yapmasını hiç unutamıyorum”, “Sünnet düğünüm babamın memleketinde babaannem ve dedemin evinin bahçesinde olmuştu”, “Akrabalarla konvoyla çıktığımızı ve sünnet kıyafetimleyken o akrabaların mahalle arkadaşlarımı da almamızı hatırlıyorum”, “Topluca korna basa basa Ahlatlıbel’e gittik sonra da döndük”, “Sünnet yatağında yatarken babamla tartıştığımı hatırlıyorum. Babam arabalarla yapılan kornalı araba kortejinden yapmak istiyordu”, “Genel olarak düğün ritüeli uygulanmadı”, “Sünnet düğünümüz çok büyük ve ihtişamlı olmuştu”, “Sabah kahvaltıdan sonra ağabeyim ve bana birer tane at kiralanmıştı ve bir-bir buçuk saat at üzerinde şehirde dolaştık” başlıca örnekler olarak

verilebilir. Ayrıca, “İçine para konması için yatağın başucuna yerleştirilen sünnet şapkasının içine kenarı yırtık bir para koyan adamın koyduğu parayı alıp adama geri teslim ettim”, “Köyde 5-6 yaşlarındayken annemin amcası geldi bizim daha sünnet olmadığımızı öğrendi”, “Sünnet olurken başkalarının (akraba, aile büyükleri) izlemeleri garip gelmişti”, ve “Annem ‘koşma’ diyordu ben koşmuştum” gibi cümleler de sosyal ilişkilerden ve başka insanlardan anılarda bahsedilmesine örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda, *sosyal ve kültürel yaşantılar* sünnet olma ile ilgili olan anıların başlıca teması olarak bulunmuştur ($f = 180$).

Sünnet olma anılarında sıkça değinilen bir başka tema ise, *tıbbi öğeler* temasıdır ve bu temada hastane ve ameliyathane gibi sünnetin yapıldığı yerler, sünnetin kimin ya da kimlerin yaptığı, narkoz, iğne ve sprej gibi sünnet esnasında uygulanan işlemlere yönelik sözcükler ve sünnet olmak ve ameliyat olmak gibi sünnetin fiili olarak yapıldığını belirten sözcük grupları kodlanmıştır. Örnek olarak, “doktor”, “hemşire” ve “sünnetçi” gibi sözcükler ile “Hastanede ameliyat olarak oldum. Tam narkoz olarak olduğum için sünnet zamanını tam hatırlamıyorum”, “Poliklinik gibi bir yerdeydik”, “Tabii tıp ilerledi, uyuşturucu iğneler, sprejler yardımcı oldu bu acıyı azaltmaya”, “Bir ameliyathanede oldum. Genel cerrah lokal anestezi uyguladı”, “Operasyon sırasındaki tıbbi bir hatadan dolayı hastanede uzun süre yattım”, “Sünnetçide sünnet olduk” ve “Bir masanın üstünde sünnet edilmişim” gibi cümleler verilebilir ($f = 103$).

Bir başka tema ise, *olumsuz yaşantılar* olarak belirlenmiştir. Bu tema ise, daha önce bahsedildiği gibi, korku, endişe, utanma, iğrenme ve mutsuzluk gibi olumsuz duyguların yanı sıra kendine ve karşı tarafa yapılan fiziksel müdahale, fiziksel olarak sünnetten kaçma, psikolojik acı, isteksizlik/çekince ve anıyı hatırlamadan kaçınma davranışlarını barındıran bir tema olarak kodlanmıştır. Bu temaya verilecek çeşitli örnekler “Kollarımı biri tutuyor ancak canım çok yandığı için kurtulmaya çalışıyorum”, “Kollarımı tırnaklıyorum”, “Bir ara kurtulup doğruluyorum”, “İğrenç bir görüntü var”, “Ağlıyorum”, “Çılgılık atıyorum”, “Herkes mutlu ama ben mutsuzum acı içerisindeyim”, “Çok büyük bir acı hissettim o gün herhalde hayatımın en acılı günü olmuştu”, “Kendimi tutuyorum ağlamamak için ama bir anda patladım ve ağlamaya başladım”, “Hissettiğim duygular; endişe, korku... vs”, “Ameliyat odasına girdiğim zaman iç çamaşırlarımı çıkarmak istememişim utanmışım”, “Pek bir şey hatırlamıyorum” ve “Fazla korkmadım ama ağaca kaçtım” olarak sıralanabilir ($f = 80$).

Olumlu yaşantılara dair kodlamalar, sünnet olmanın genç yetişkin erkeklerde yarattığı olumlu duygu, düşünce ve davranışlardır. “O dönem çevrem büyük oranda yakın akrabalarımın olduğu için tüm sevdiğim insanlar yanımdaydı. Bu durumdan

dolayı oldukça mutluydum”, “Çok ilginçtir sünnet olurken sürekli gülmüştüm hiç acı çekmemişim neredeyse”, “Kral gibi hissettiğim ilk ve tek gündü” ve “ Üstümde sarı uzun bir gömlek bacaklarım ve popom çıplak bir vaziyette dışarıda gezmek aslında baya zevkli gelmişti” gibi cümleler olumlu yaşantılara örnek olarak gösterilebilir ($f = 11$).

Sünnet olma anılarında dini öğelere çok sık rastlanmamış olmasına rağmen bu temanın sünnetin doğası gereği önemli bir yer teşkil ettiği göz önünde bulundurulduğunda ayrı bir tema olarak kodlanması gerektiği düşünülmüştür. *Dini öğeler* teması, sünnetin dinsel yönüne atıfta bulunulan düşünce ve davranışlar olarak kodlanmıştır. Bu tema, “Bir yandan gururla size bakan aileniz, bir yandan gerçekleştirilen dini seremoniler”, “Mevlüt okundu, pideler yenildi”, “Kelime-i şahadet getirdikleri kısım çok ürkütücü gelmişti, kurbanlık hayvanların kurban edildiği törenlerde duyduğum için, kurbanlık psikolojisi yaşadım” ve “Aklımda kalanlar evde sünnet olduğum, aynı zamanda evde mevlüt okutulduğu” şeklinde örneklendirilebilir ($f = 5$).

Erkekliğe geçiş ise Türk kültüründe sünnet ile temsil edilen bir başka özellik olması nedeniyle, tema olarak değerlendirilmiştir ve erkeklik kavramına vurgu yapan söz ve sözcük grupları *erkeklik* teması altında kodlanmıştır. “Şimdi gerçek erkek olacaksın bir parçanı senden alacaklar”, “Büyük kardeşlerim korkarlarken ben ise gerçek erkek olmanın verdiği gazla gidiyordum hastaneye”, “Emine teyze sürekli ‘birazdan adam olacaksın, temizleneceksin’ gibi laflar ediyordu”, “Yaşlıtlarım arasında erken sünnet olmak/erkekliğe erken adım atmak gurur meselesiydi”, “Herkesin dilinde ‘erkek oldun, adım attın’ vs.” ve “Hanım duydu mu bizim çocuk erkek olacak” gibi cümleler *erkeklik* teması örnekleridir ($f = 6$).

Bir diğer tema ise, *geçmişe referans verme/zaman* olarak belirlenmiştir. Bu tema kapsamında katılımcıların sünnetten önceki yaşantılara değinmesi ve sünnetin olduğu zamana dair belirli bir bilgi vermesi ele alınmıştır. “Sünnet olmadan birkaç saat önce Onur abimle geziyorduk”, “1999 yılıydı”, “10 yaşındaydım”, “ Sünnet düğününden 1 hafta önce sünnet oldum”, gibi cümleler *geçmişe referans verme/zaman* temasının örnekleri olarak verilebilir ($f = 13$).

3.4. Ki-Kare Analizleri

3.4.1. Sosyal ve Kültürel Yaşantılar, Tıbbi Öğeler ve Diğer Temalarının Karşılaştırılması

Yapılan içerik analizinden ve hem alt tema hem de ana temaların belirlenmesinden sonra, öne çıkan iki temanın tıbbi öğelere yapılan atıflar ($f = 103$) ve sosyal ilişkilere yönelik atıflar ($f = 180$) olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların yüzün üstünde sıklık gösteren bu iki temadan bahsetme sıklığının diğer tüm temalardan anlamlı bir biçimde daha fazla olup olmadığını test etmek için, bu iki tema haricindeki diğer temalar ile ilgili yapılan atıf sayıları toplanmış ($f = 115$) ve ki-kare testi için “diğer” teması olarak adlandırılmıştır. Bu üç temayı parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerden biri olan ki-kare testi ile karşılaştırdığımızda anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2 = 25.37, p < .001$). İkili karşılaştırma yaptığımızda, *sosyal ve kültürel yaşantılar* temasının hem *tıbbi öğeler* temasından ($\chi^2 = 20.95, p < .001$), hem de *diğer* olarak adlandırılan üçüncü temadan ($\chi^2 = 14.32, p < .001$) anlamlı olarak daha fazla kullanıldığı bulunmuştur. Ancak tıbbi öğeler teması ve *diğer* teması birbirinden anlamlı olarak farklı değildir ($\chi^2 = 1.66, p = .42$). Bu bulgular ışığında, genç yetişkin erkeklerin sünnet olmaya dair hatırladıkları anılarını anlatırken, en çok *sosyal ve kültürel yaşantılar* temasından, yani sünnet olayını çerçeveyeleyen sosyal ilişkilere ve bu olayın sosyal önemine yönelik atıflar yaparak bahsettikleri gözlemlenmiştir. Buna karşın, sünnet olmanın çıkış noktası dini bir uygulama iken, *dini öğeler* temasının katılımcıların sadece % 6.9’u tarafından toplamda beş kere ($f = 5$) kullanıldığı saptanmıştır. Bu bağlamda, genç yetişkin erkeklerin sünnet olmayı dini bir olaydan çok sosyal ve kültürel bir olay olarak hatırladıklarını ve bu deneyimden sıklıkla sosyal ilişkiler çerçevesinde bahsettiklerini söyleyebiliriz.

3.4.2. Olumlu ve Olumsuz Yaşantılar Temalarının Karşılaştırılması

Sünnet olmanın genç yetişkin erkekler tarafından duygusal olarak olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilme sıklığını karşılaştırmak için yine ki-kare testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda, sünnete dair anılarda bahsedilen *olumlu ve olumsuz yaşantılar* arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2 = 52.32, p < .001$). Yani, bu anılardaki olumsuz yaşantılar içeren söz ve sözcük gruplarının olumlu yaşantılar içerenlere göre daha sık yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda, sünnet olma ile ilgili anılarından bahseden genç yetişkin erkeklerin bu anılarını duygusal olarak anlamlı biçimde daha olumsuz hatırladıkları bulgulanmıştır.

4. Tartışma

Bu çalışmada, genç yetişkin erkeklerin sünnet olma ile ilgili anıları sorulmuş ve öne çıkan alt ve ana temalar içerik analizi aracılığı ile belirlenmiştir. İçerik analizinin bulguları *sosyal ve kültürel yaşantılar, tıbbi öğeler, olumsuz duygulanım, fiziksel acı, kendisine yapılan fiziksel müdahale, fiziksel olarak sünnetten kaçma, karşı tarafa yapılan fiziksel müdahale, psikolojik acı, isteksizlik/çekince, erkeklik, hatırlamadan kaçınma, geçmişe referans verme, zaman, olumlu yaşantılar ve dini öğeler* gibi çeşitli alt temaları ortaya çıkarmıştır. Bu alt temalardan kavramsal olarak birbirine yakın olanlar birleştirilmiş ve *sosyal ve kültürel yaşantılar, tıbbi öğeler, dini öğeler, erkeklik, olumlu yaşantılar, olumsuz yaşantılar ve geçmişe referans verme/zaman* ana temaları ortaya çıkmıştır. Bildiğimiz kadarı ile bu çalışma ulusal ve uluslararası literatürde sünnet olma deneyimini derinlemesine inceleyen ve içerik analizi kullanılan ilk çalışmadır ve bu deneyimin nasıl hatırlandığını ve bu anılarda bahsedilen temaları ortaya koymaktadır.

Daha önce yapılan çalışmalar, sünnet uygulamasının sosyal ve kültürel bir değeri de olduğunu belirtmiş (Yavuz, Demir ve Doğangün 69) ancak ampirik bir bulgu sunmamışlardır. Bu çalışmada ise, çoğunlukla dini bir ritüel olarak uygulanan ve erkeklik kavramıyla ilişkili olduğu düşünülen sünnet olma deneyiminin, bu çalışmada ağırlıklı olarak *sosyal ve kültürel yaşantılar ve tıbbi öğeler* çerçevesinde hatırlanması ilginç bir bulgudur. Öne çıkan ve hem alt hem de ana tema olan *sosyal ve kültürel yaşantılar* temasının *tıbbi öğeler* teması dışında diğer tüm temaların birleştirilmesi ile oluşturulan *diğer* teması ile karşılaştırıldığında, istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha fazla öne çıktığı bulunmuştur. Ki-kare testi ile ortaya çıkan bu bulguda da, yine *sosyal ve kültürel yaşantılar* temasının sünnet olma anıları ile ilgili temel tema olduğu gösterilmiştir ve tüm atıfların % 45.22'sini bu tema oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, çalışmaya katılan üniversite öğrencileri sünnet olmaya dair anılarından bahsederken, sünnet deneyiminin kişisel önemine değil, kalabalıklar tarafından kutlanmasına ve sosyal ilişkilerin sünnet olmadaki önemine vurgu yapmışlardır. Bununla beraber, sünnetin kolektif bir biçimde kutlanmasından yani düğün, eğlence ve sünnet konvoyu gibi kültürel etkinlik ve gerekliliklerin yerine getirilmesinden de bahsedilmiştir. Sosyal ve kültürel temaların yanında, tıbbi öğelerin sünnet anlatılarında sıklıkla yer alması, yani sünnet işlemi ve sünnetin kim tarafından hangi ortamda yapıldığı gibi ifadelerin bu anıların içeriğini oluşturduğu söylenebilir. Bu bulgular, sünnet deneyiminin genç yetişkin erkekler için kültürlerinin ve sosyal çevrelerinin bir ürünü olarak algılanması ve bu biçimde hatırlanmasıyla birlikte tıbbi öğelerden bahsedilmesi, bu çalışmanın

örneklemine oluşturan yani eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu kesimde farklı bir çerçevede algılandığını ve yaşandığını göstermiştir. Daha önce İzmir ilinde 624 erkek çocuğun ve ailelerinin katıldığı bir çalışmada, ebeveynlere çocuklarını neden sünnet ettirdikleri sorulmuş ve ebeveynlerin en yaygın olarak dini gerekçelerle çocuklarını sünnet ettirdikleri bulunmuştur. Ancak, anne ve babanın eğitim düzeyinin yüksek olduğu ailelerde, ebeveynler dini gerekçelerden ziyade, sünnetin tıbbi açıdan yararını gözeterek çocuklarını sünnet ettirdiklerinden bahsetmişlerdir (Koc ve diğerleri 2). Sivaslı ve diğerlerinin (116) yaptığı bir başka çalışmada, ailenin sosyoekonomik düzeyi ile sünnetin nasıl ve hangi ortamda yapıldığı arasında bir ilişki bulunmuştur. Yani, ailenin sosyoekonomik düzeyi arttıkça sünnet için hastane ve poliklinik gibi yerlerin daha çok tercih edildiği görülmektedir. Benzer biçimde, mevcut çalışmada da tıbbi öğelerden sıkça bahsedilmiş olması (tüm atıfların % 25.9'u) örneklemin sosyoekonomik özelliklerine bağlanabilir.

Farklı sosyokültürel çevrelerde sünnet deneyiminin farklılaşması sonucu sünnet olma anılarında daha çok vurgu yapılan temaların da değişiklik göstermesi beklenen bir durumdur. Bazı temalara daha fazla vurgu yapılmışken, bazı temalara ise daha az vurgu yapıldığı görülmüştür. Örneğin, *erkeklik* teması, sünnet olma ile ilgili anılarda toplumda yaygın olarak algılandığı biçimde yer almamıştır. Önceki çalışmalar, Türk kültürü içinde sünnetin erkeklığe geçiş olarak da algılandığını (Kırımlı 23) ve uluslararası literatürde de erkeklerin cinsel kimlik ve erkeklik algısı ile sünnet arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir (Humphries ve diğerleri 923). Ancak içerik analizinde, toplamda yapılan 398 atıf içinde *erkeklik* temasından sadece altı kere bahsedildiği, yani bu temanın toplam atıfların sadece % 1.5'ini oluşturduğu görülmüştür. Bunun yanında, sünnet deneyimi sonrası katılımcıların kendilerini ne kadar erkek hissettiğine dair sorulan tek öğeli soruya verilen yanıtların da, anılardaki *erkeklik* temasından bahsetme sıklığına paralel olduğu söylenebilir. Yani, çalışmaya katılanlar arasında sünnet deneyiminin bireylerde erkeklığe geçiş olarak algılanmadığı görülmektedir. *Erkeklik* temasına benzer olarak, *dini öğeler* temasından da sadece beş kere yani toplam atıfların % 1.3'ünü oluşturacak biçimde ve beklenenden çok daha az bahsedildiği görülmüştür. Bu durumun, çalışma örnekleminin sosyoekonomik özelliklerinden ve/veya daha eşitlikçi bir aile ortamında yetişmelerinden kaynaklanmış olabileceği söylenebilir. Gelecekteki çalışmalarda farklı sosyoekonomik düzeydeki katılımcıların sünnet olma anıları incelenmeli ve benzer temaların öne çıkıp çıkmayacağı görülmelidir.

Bu çalışmanın ortaya koyduğu bir başka bulguda, sünnet olma ile ilgili anının genç yetişkin erkekler tarafından duygusal olarak olumsuz biçimde hatırlandığı bulunmuştur. Bu bulguyla paralel bir biçimde sünnetin psikolojik etkilerini inceleyen önceki çalışmalarda sünnetin travmatik ve acılı bir deneyim olduğu rapor edilmiştir (Goldman 99; Şahin ve diğerleri 278). Ancak bu çalışmada önceki çalışmalardan farklı olarak her bir anının her bir cümlesi ayrı ayrı kodlanarak içerik analizi yapılmış ve kişilerin açık ya da açık olmayan biçimde bahsettikleri tüm olumsuz ifadeler göz önünde bulundurulmuştur. Kullandığı kodlama biçimi anlamında da, bu çalışma bu konuda yapılan ilk araştırmadır ve sünnet olma ile ilgili anıların bu kodlamalar aracılığı ile derinlemesine incelenmesi sonucunda duygusal olarak olumsuz bir deneyim olduğunu bulgulamıştır.

Bu çalışmanın başlıca sınırlılıkları arasında, örneklemin sadece Ankara ilinde yaşayan üniversite öğrencilerinden oluşması söylenebilir. Bununla beraber, katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde, babaların % 74.5'inin annelerin de % 64.4'ünün en az lise mezunu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, aynı çalışmanın daha düşük eğitilmiş ve sosyoekonomik sınıflarla tekrarlanması farklı temaların ön plana çıkmasına yol açabilir ve gelecekte araştırmacılar farklı örneklerle aynı konuyu çalışmalıdır. Buna ek olarak, bu çalışmada Müslüman olarak kabul edilen Türk kültüründe ve bir metropol olan Ankara'da yaşayan erkekler göz önüne alınmıştır. Sünnet olma deneyimi ile ilgili içerik analizinin, diğer dini ve kültürel gruplarla da (örn., Museviler, Afrika ülkelerinde yaşayanlar gibi) tekrarlanması ilgili literatüre katkı sağlaması açısından çok önemlidir.

Bu çalışma aracılığı ile, Türk kültüründe sıklıkla uygulanan erkek sünneti deneyiminin içerik analizi yapılmış ve Türk kültüründe yetişmiş erkeklerin sünnet olma anılarını sıklıkla *sosyal ve kültürel yaşantılar* teması çerçevesinde hatırladıkları, bu anıları duygusal açıdan olumsuz olarak değerlendirdikleri bulunmuş ve sünnet deneyiminin içerik haritası çıkartılmıştır. Özellikle din ve erkeklik kavramları ile yakından ilişkili olduğu varsayılan sünnet deneyiminin, sünnet olan erkeklerce daha sıklıkla *sosyal ve kültürel yaşantılar* ile ilişkilendirildiği ve tıbbi bir uygulama olarak algılandığı bulunmuştur. Gelecek çalışmalar bu sosyal içeriği daha derinlemesine incelemeyi hedeflemelidir.

KAYNAKÇA

- Berntsen, Dorthe. "Voluntary and Involuntary Access to Autobiographical Memory." *Memory* 6.2 (1998): 113-41.
- Boyle, Gregory J. ve diğerleri. "Male Circumcision: Pain, Trauma and Psychosexual Sequelae." *Journal of Health Psychology* 7.3 (2002): 329-43.
- Conway, Martin A. ve Christopher W. Pleydell-Pearce. "The construction of Autobiographical Memories in The Self-Memory System." *Psychological Review* 107.2 (2000): 261-88.
- Çataklı, Tülin ve diğerleri. "Knowledge Levels About Circumcision of Mothers Admitted to a Hospital." *Erciyes Medical Journal* 34.3 (2012): 116-20.
- Humphries, Hilton ve diğerleri. "If You Are Circumcised, You Are The Best': Understandings and Perceptions of Voluntary Medical Male Circumcision Among Men From Kwazulu-Natal, South Africa." *Culture, Health & Sexuality* 17.7 (2015): 920-31.
- Johnson, Marcia K. ve diğerleri. "Phenomenal Characteristics of Memories for Perceived and Imagined Autobiographical Events." *Journal of Experimental Psychology: General* 117.4 (1988): 371-76.
- Kalkan, Mehmet ve diğerleri. "Yirmi Yaş Sonrası Sünnetsizlerin Benlik Algısı ve Benlik Saygısı Özelliklerinin Çocukluk Çağında Sünnet Olan Erişkinlerle Karşılaştırılması." *Türk Üroloji Dergisi* 36.4 (2010): 411-17.
- Kırımlı, Yüksel. "Yetişkin Olmaya İlk Adım 'Sünnet'." *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi* 24. (2010): 19-35.
- Kingo, Osman S., Dorthe Berntsen ve Peter Krøjgaard. "Adults' Earliest Memories as a Function of Age, Gender, and Education in a Large Stratified Sample." *Psychology and Aging* 28.3 (2013): 646-53.
- Koc, Feyza ve diğerleri. "Parental Attitudes and Practices About Circumcision in İzmir, Turkey" *Journal of Universal Surgery* 2.1:2 (2013): 1-6.
- Nelson, Katherine. *Language in Cognitive Development: The Emergence of the Mediated Mind*. Cambridge University Press, 1998.
- Özkan, Aybars, Alper Özorak ve Melike Oruç. "Bin Dokuz Yüz Sünnet Olgusunda Komplikasyonların Retrospektif İncelenmesi." *Konuralp Tıp Dergisi* 4.1 (2012): 8-12.

- Sivaslı, Ercan ve diğerleri. "Gaziantep Bölgesindeki Anne ve Babaların Sünnet İle İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları." *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 46.2 (2003): 114-8.
- Söylemez, Haluk ve Berk Burgu. "Türkiye’de Sünnet Alışkanlıkları ve Sonuçları." *Yeni Üroloji Dergisi* 5.1 (2009): 13-8.
- Şahin, Figen, Ufuk Beyazova ve A. Aktürk. "Attitudes and Practices Regarding Circumcision in Turkey." *Child: Care, Health and Development* 29.4 (2003): 275-80.
- Talarico, Jennifer M., Kevin S. LaBar ve David C. Rubin. "Emotional Intensity Predicts Autobiographical Memory Experience." *Memory & Cognition* 32.7 (2004): 1118-32.
- Tiemstra, Jeffrey D. "Factors Affecting The Circumcision Decision." *The Journal of the American Board of Family Practice* 12.1 (1999): 16-20.
- Usher, JoNell A. ve Ulric Neisser. "Childhood Amnesia and The Beginnings of Memory for Four Early Life Events." *Journal of Experimental Psychology: General* 122.2 (1993): 155-65.
- Üstüner Top, Fadime ve diğerleri. "Giresun İlindeki Ailelerin Sünnet Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları." *Çocuk Dergisi* 8.3 (2008): 166-71.
- Wang, Qi, Michelle D. Leichtman ve Katharine I. Davies. "Sharing Memories and Telling Stories: American and Chinese Mothers and Their 3-Year-Olds." *Memory* 8.3 (2000): 159-77.
- Weiss, Helen ve diğerleri *Male Circumcision: Global Trends and Determinants of Prevalence, Safety and Acceptability*. Geneva: World Health Organization, 2008. Web. 20 Mart 2016.
- Yavuz, Mesut, Türkay Demir ve Burak Doğangün. "Sünnetin Çocuk Ruh Sağlığı Üzerine Etkisi: Gözden Geçirme Çalışması." *Türk Psikiyatri Dergisi* 23.1 (2012): 63-70.
- Yavuz, Şahinde. "İktidar Olma Sürecinde Erkeklerin Erkeklikle İmtihanı." *Milli Folklor* 26. 104 (2014): 110-27.
- Yıldırım, İbrahim ve diğerleri. "Evaluation of Circumcision in Turkey." *Journal of Ankara Medical School* 25.3 (2003): 23-27.
- Yılmaz, Y., Süheyla A. Özsoy ve Melek Ardahan. "Annelerin Sünnet Hakkındaki Davranış ve Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi." *Ege Tıp Dergisi* 47.2 (2008): 93-101.